

בעזהשי"ת

מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה יראה
סטריקור

עצה ותבונה

דברי תורה
מכ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה
'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת במדבר וחג השבועות תשפ"ה

נדבת
הר"ר יהודה לייב חסידה הי"ו
ביתר עילית
לרגל שמחת הולדת הבן בשעתו"מ

ברכת מזל טוב להסב
הרה"ג רבי מנחם מנדל חסידה שליט"א
דומ"ץ קהילתנו
להולדת הנכד

יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

שמחת השלום זכר
אי"ה בשב"ק זו בבית מדרשינו
רח' חפץ חיים 5 בני ברק

נדבת
הרה"ח ר' דניאל גרליץ שליט"א

לע"נ זקנו
הר"ר זאב אריה גרליץ ז"ל
בן הרה"ח ר' אברהם יעקב ז"ל
נלב"ע י"א סיון תשע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

נדבת
הרה"ג ר' חיים יהושע שטערן שליט"א
ארה"ב

לרגל שמחת נישואי בתו הכלה
עב"ג חתן המופלג
הרב טוביה וואזנר שליט"א
בן הרה"ג ר' אברהם צבי וואזנר שליט"א

הברכה אחת היא קדם הסב הדגול חדב"ץ
מוריניו הרה"צ שליט"א

ויה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יו"ח
ויעלה הזיווג יפה לקשר של קיימא
ולבנין עדי עד.

קובץ קנ"ז

ערש"ק
פרשת במדבר
תשפ"ה

לתרומות והנצחות:
052-7620204

לקבלת הגליון בדוא"ל:
a609200101002@gmail.com

רחוב דוד 32 ירושלים

ניתן להאזין לשיעורי
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי
במערכת 'קול סטריקוב'
מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור
ובן בקו שיעורי כ"ק מרן
אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

במדבר

פרשת במדבר קוראים תמיד בשבת שלפני יו"ט שבועות (שו"ע או"ח סי' תכח ס"ד), ושורש הדבר על פי פשט הוא מה דאיתא בגמרא (מגילה לא:):
"תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עזרת ושמענה תורה קודם ראש השנה, מאי טעמא אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה. בשלמא שמענה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים אטו עזרת ראש השנה היא, אין עזרת נמי ראש השנה היא דתנן 'וצערת על פירות האילן'."

ובתבו התוספות שם (ד"ה קללות):
"לכך נראה לי הטעם שאנו מחלקים אותן (את פרשיות נצצים וילך) לפי שאנו רוצים להפסיק ולקרוא שבת אחת קודם ראש השנה צפרשה שלא תהא מדברת בקללות כלל שלא להסמיך הקללות לראש השנה, ומטעם זה אנו

קורין צמדצר סיני קודם עזרת כדי שלא להסמיך הקללות שצחוקותי לעזרת".
ונמצא שמה שקוראים פרשת צמדצר לפני שזעות הוא מסיבה נדדית כדי שלא להסמיך את פרשת צחוקותי לחג.

אמנם בספד"ק איתא לצאר שקריאת פרשת צמדצר היא הכנה ליו"ט שזעות, וכמו שרמזו צוה שכדי לזכות לקבלת התורה נריך להיות צצחינת מדצר והפקר, שזהו אחד מתנאי קנין התורה שישים עצמו כהפקר (עירוצין נד., וראה צמדצ"ר פ"א ס"ד), היינו צשפלות וצענוה.

וייש לפרש צאופן אחר עניין ההכנה ליו"ט שזעות שיש צקריאת פרשת צמדצר. כי הנה צפרשה זו נאמר כל סדר הדגלים שעל פיהם חנו בני ישראל צמדצר, שהמשכן היה צאמנע, וצסמוך לו מחנה לויה, ומסציצ חנו כל ישראל לדגליהם ולשצטיהם. וסדר זה שצו סידרו את המחנות צמדצר היה כעין הסדר

שהיה זהר סיני צעת קבלת התורה, וכמו שכתב הרמב"ן (א, א) וז"ל: "ועתה יגביל את המשכן זהיותו צמדצר, כאשר הגביל הר סיני זהיות הכבוד שם", וכפי שהולך ומצא שם פרטי הדצרים זהם הושווה קדר המחנות צמדצר למעמד קבלת התורה. וא"כ שפיר יש שייכות בין הפרשה לחג השבועות זמן מתן תורתנו.

ויש לבאר העניין, דהנה בספרים (תפארת ישראל למהר"ל פרק כז) הקשו מדוע ניתנה מצוות הגבלה לפני מצוות פרישה, ולכאורה היה צריך להיות להיפך, כי מצוות פרישה התחילה כבר מיד משעה שננטו עליה שנאמר להם (שמות יט, טו) "היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה" וגו', ומאותו רגע היו צריכים לשמור על טהרתם, אבל מצוות ההגבלה היה ציווי רק על הזמן של קבלת התורה כמו שנאמר (שם, יא) "והיו נכונים ליום השלישי וגו' והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות זהר ונגוע בקצהו" וגו' (וראה עוד אוה"ח שם, יב), וא"כ מן הראוי שמצוות פרישה תיאמר לפני מצוות הגבלה.

עוד הקשו בספה"ק (ישמח ישראל ימי הגבלה אות ז) על מה שמלאנו (ראה מגן אברהם

סי' תנ"ג סק"ה) שקוראים לימים אלו שלפני חג השבועות "שלושת ימי הגבלה", שהרי בשלמא על ימי פרישה היה שייך לומר כן, כיוון שהציווי של 'אל תגשו' היה צמשך כל אותם הימים, אבל מצוות הגבלה הייתה רק על שעת מתן תורה שננטו שאז אל יהרסו לעלות, ולא הייתה מצווה הנמשכת לכל הימים הללו, אלא שננטו על מצוה זו שלושה ימים לפני מתן תורה.

ומתאמרא צוה בשם האבני נזר (ראה שם משמאל צפרשתן תר"ע ד"ה הנה, שבועות תרע"ד ד"ה ויגד וצ"ד) ועוד, שמצוות הגבלה לא הייתה קלה על בני ישראל, והיו צריכים להתאמץ מאוד כדי שלא לעלות ההרה, כי צ"י מטבעם משתוקקים לעלות יותר ויותר. ולכן הוצרכו שלושה ימים זהם הכינו צנ"י ענמם ואזרו עוז ואומץ כדי שיוכלו לעמוד צמצות ההגבלה, ושפיר כל שלושת ימים אלו שייכים למצוות הגבלה. ונראה לבאר צוה עוד צתוספת נופך, שהנה צמצות הגבלה היו כמה דרגות צתוך הכלל, כמה הורשו להתקרב, וכמו שאמרו חז"ל (מכילתא פרשת יתרו פרשת צחדש): "ועלית אתה ואהרן עמך

והכהנים והעם' (שמות יט, כד), יכול הכל יעלו, תלמוד לומר (שם) 'והעם אל יהרסו לעלות אל ה' פן יפרץ צם', יכול אף הכהנים יעלו עמך, תלמוד לומר 'ועלית אתה', אמור מעתה אתה עושה מחיצה לעצמך והעם כל עיקר אל יהרסו לראות שמא יתריעו".

ובמנח צוה, שנקבלת התורה היה לכל אחד ואחד, לפי דרגתו ולפוס שיעורא דיליה, את האופן והצמינה שהיה צריך לקבל, וכמו שמנחנו ג"כ שצנ"י לא שמעו (צפרטיות) את כל עשרת הדברות, אלא 'אנכי' ו'לא יהיה לך', ורק משה רבינו שמע את כל הדברות, וצנ"י שמעו מפיו את השאר, או מפני מלאכים (ראה צנ"י מכות כד. ורמב"ן שמות כז, ואזה"ח שם, א), הרי שלא היו כולם שווים בתורה שקיבלו זהר סיני, ולכל אחד מישראל יש את חלקו המיוחד בתורה, ואותה קיבל בשעת קבלת התורה. והוא עניין המדרגות שהיו בהתקרבות להר, שהם צחינות שונות שהיו בתוך העם במדרגת קבלת התורה, זו למעלה מזו.

וזוהו תוכן מנחות הגבלה, שידע כל אחד את מקומו, לדעת מה חלקו בקבלת

התורה, ולדעת ג"כ שיש מדרגות גבוהות ונעלות יותר, אולם הוא אינו שייך למדרגות אלו, רק אחרים שהם במדרגה נעלית ומרוממת ממנו, אבל הוא צריך לקבל את חלקו המיועד ושייך לו לפי מדרגתו, ולא לשאוף למדרגה אחרת.

וזאת הייתה עצודה קשה ביותר, ונלך לזה הכנה דרבה, שיכול כל אחד לזרר להכיר את מקומו ומנצו בקבלת התורה, ולקבוע ולהשריש זאת צמות ובלב, ולהתחזק בכל עוז שלא לרעות לקבל דברים אחרים שאינם לפי חלקו המיועד לו, והיו צריכים לכך הכנה גדולה צמשך שלושת ימים אלו.

ודבר זה הוא מוכרח לקבלת התורה, כי כאשר האדם מנסה לקבל דבר שאינו שייך לו, אז כל הקבלה שלו צטלה ואין צידו כלום, וזהו הלשון שנאמר צמנאות הגבלה (שמות יט, כא) "רד העד צעם פן יהרסו לראות ונפל ממנו רצ", וכן (שם, כד) "והכהנים והעם אל יהרסו לעלת אל ה'", היינו כי אם יצקשו לעלות ולקבל יותר מחלקם, הם יהרסו צזה את כל קבלת התורה שלהם. כי אף שנדמה

לאדם שהוא מתעלה ומתרומם למדרגות גדולות ונעלות, כיוון שאינו שיך למדרגות אלו ואין לו זהם אחיזה, בסוף ייפול מכל וכל, בצחינת 'ונפל ממנו רב'.

וי"ל דהיינו נמי דאמרינן (יומא עב:) "זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה", וכבר נאמרו בפריים לבאר צכמה אופנים איך ייתכן שהתורה נעשית סם המוות לאדם, ולהאמור י"ל שזהו באופן שמקבל האדם מן התורה מה שלא שיך לו לפי תכונתו ומהות נפשו, שאז הרי הוא מפסיד את כל קבלתו ואין צידו מאומה, בצחינת 'פן יהרסו' כנ"ל. וזהו שמצקשים (יהי"ר אחר סדר קרבנות ואחר תפילת שמו"ע) "ותן חלקנו בתורתך", שנקבל כל אחד את חלקו המיוחד והמיועד לו בתורה, ואין אנו רוצים במדרגות אחרות שאינן חלקנו ונחלתנו.

ויש להוסיף בזה, שהנה איתא (תפארת ישראל למהר"ל פרק יז) שהתורה ניתנה בדווקא להיות ישראל במספר ששים רבוא, כי רק אז היו קומה שלימה. ולכן היו צריכים להיות כולם בשעת קבלת התורה, ואם היה חסר אחד לא היה שיך כלל קבלת התורה. ומסתמא היה בזה גם

כן ששים רבוא מדרגות, וכדי שיהיה שיך קבלת התורה צריך שיהיה צירוף של כל הששים רבוא מדרגות. ולשם כך היה צריך כל אחד מישראל לידע ולהכיר את מצבו והיכן הוא עומד, כי רק כאשר כל אחד בא לקבל את חלקו בתורה אז מאטרפים כולם יחד לקומה שלימה הנצרכת לקבלת התורה. וכדי להגיע להכרה זו היה צריך לזה הכנה צמשך שלושה ימים, וזה עניין שלושת ימי הגבלה, שהיו הכנה לקבלת התורה כי צלי זה לא היו זוכים לה.

ולפי זה יש לבאר טעם הדבר שמצוות הגבלה ניתנה קודם מצוות פרישה, ללמדנו בא שדווקא בעניינים אלו השייכים לפרישות ולקדושה צריך ביותר עניין זה של הגבלה, שכל אחד ידע את דרגתו בזה, ועד כמה מותר לו לפרוש, כי צוודאי שאין שיך לאדם לפרוש לגמרי, ואם אדם פשוט לוקח לעצמו דרגה של פרישות וקדושה יותר מכפי יכולתו, יכול ח"ו ליפול לגמרי, ולכן גם בשביל מצוות פרישה היו צריכים להגבלה, וכל אחד מישראל היה צריך לידע את מצבו והיכן הוא עומד ועד כמה מותר לו, ורק אז שיך שיהיה פרישה כראוי.

ומעתה יתצארו דברי הרמז"ן שסדר המחנה והדגלים הם צדומה להגבלה שהייתה צעת מעמד הר סיני, כי כמלוות הגבלה צהר סיני שעניינה חלוקת צנ"י כל אחד לפי מדרגתו בקבלת התורה, גם סדר המחנות איש על מחנהו איש על דגלו עניינו כן, שלכל אחד יש את מקומו בקדושה, ואין לו ללכת מגבולו כדי לעמוד במקום אחר, וכל שכן שלא לעלות ולהיכנס למקום גבוה יותר צמעלה. ורק כאשר כל פרטי צני ישראל עומדים על מעמדם ועל נחלתם צעצודת ה', אז יש את הקומה שלימה של כל מחנה ישראל.

ועניין זה חוזר ונשנה גם צעניין צעצודת הלוויים צמשכן שנאמרה צפרשתנו, שהוזהרו צני ישראל צאזהרה חמורה שלא להתקרב לעצודתם, כדכתיב (א, נא) "והזר הקרב יומת", וכן נאמר שם (פסוק נג) "ולא יהיה קנף על עדת צני ישראל", וברש"י: "אם תעשו כמלוותי לא יהיה קנף, ואם לאו, שיכנסו זרים צעצודתם זו, יהיה קנף", ואזהרה זו כוללת את הלוויים שלא יקרצו לעצודת הכהנים.

ובן נאמר צסוף הפרשה (ד, יח) "אל תכריתו את צצט משפחת הקהתי מתוך הלוויים, וזאת עשו להם וחיו ולא ימתו צגשתם את קדש הקדשים אהרן וצניו יצאו ושמנו אותם איש איש על עצדתו ואל משאו, ולא יצאו לראות צצלע את הקדש ומתו". וצפשוטו הכוונה שלא יראו הלוויים את הארון צעת הכנסתו לנרתק שלו. ונכלל צזה אזהרה לכל מדרגה צעצודת ה' שאין האדם שייך לה, והיא צצחינת 'זר' ייחצב אליה, וצל יצוא לראות ולהצונן צדצרים שאינם שייכים לו, והם נסתרים ומכוסים ממנו.

ובגמרא (סנהדרין פא:) אמרינן שדין הגונצ את הקסוה היינו כלי שרת קנאין פוגעין צו, רמיזא צהך קרא ש'לא יצאו לראות צצלע את הקדש ומתו'. וי"ל צזה ע"ד הרמז, שכלי שרת היינו מדרגות צקדושה (שהם כלים לעצודת ה'), והיוצא חוץ למקומו ומצקש מדרגות שאין לו צהן אחיזה, הרי צצחינת גונצ כלי שרת, שלוקח מדרגות שאינן שייכות לו. וזהו העניין הכולל את כל הפרשה, שלכל אחד יש את תפקידו המיוחד והמקוים הראוי לו, והוא מוזהר שלא

לצקש דזרים אחרים שאינם שייכים לו,
'והזר הקרב יומת'.

וביותר מאלו צפרשתנו שאף אין לו
לאדם לצקש תפקיד אחר שיש
לחזרו שהוא דרגה שווה לו, וכדאיתא
בגמרא (ערכין יא.): "משורר ששיער צשל
חזרו צמיתה שנאמר 'והחונים לפני
המשכן קדמה לפני אהל מועד' וגו'
'והזר הקרב יומת' (ג, י), מאי 'זר',
אלימא זר ממך, הכתיב חדא זימנא (לעיל
א, נא), אלא לאו זר דאותה עצודה". והוא
דבר חידוש שהרי כל הלוויים הם דדרגה
אחת, כי לכולם יש את אותו הייחוס,
ואעפ"כ אם שינה אחד את תפקידו ועזר
את עצודת חזרו חייב מיתה.

ויותר מזה דן החינוך (מנה שפט) שאף
הכהן שסייע צמלאכת חזרו הכהן
הוא גם כן צמיתה, וציאר המנחת
חינוך שם שלוי צמלאכת חזרו או כהן
צמלאכת חזרו אינו חייב עד שזכה צה
חזרו, כגון לאחר שחילק הראש צית אצ
או שהכהן זכה צה על ידי פייס. והנה צזה
יש תוספת חידוש, שאע"פ ששניהם
צאותה דרגה של כהונה, והיה כהן צזה

יכול לזכות צאותו תפקיד שזכה חזרו,
אעפ"כ לאחר שעשו את הפייס או
שחילקו את העצודות אם שינה הכהן
ולקח לעצמו עצודה אחרת חייב מיתה
(משא"כ עצודת הלוויים שהיא קצועה
ועומדת שהלוויים המשוררים הם
מיוחדים תמיד לשיר והלוויים השוערים
הם מיוחדים לזה תמיד (ראה צצח תודה
להח"ח פ"ז דתמיד, וצחידושי הגרי"ז עה"ת
צפרשתנו שתמהו צזה על החינוך)).

ולדרבינו למדנו שצריך האדם להאמין
ולקצוע צמוחו וצליצו,
שהעצודה שזכה צה, היא עצודתו
המיוחדת הראויה לו, והוא צריך לעצוד
רק צה ואסור לו לצקש ולעסוק צעצודות
אחרות שלא ניתנו לו.

ואחר הדזרים האלה מוצן צתוספת
נופך מדוע קריאת פרשת
צמדצר היא הכנה ליו"ט שצועות צמן
מתן תורתנו, כי דצר צה הנלמד
מפרשתנו שלכל אחד יש את תפקידו
ומקומו המיוחד לו, ואין לו לצקש דזרים
אחרים, צה יסוד ועיקר נחוץ כדי לזכות
לקבלת התורה וצאמור.

 שבועות

♦ פרשת קבלת התורה ♦

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי
ושמרתם את בריתי והייתם
לי סגלה וגו' (שמות יט, ה).

וברש"י: "'סגלה', אומר חציב, כמו
'וסגלת מלכים' (קהלת ג, ח),
כלי יקר ואצנים טובות שהמלכים גונזים
אותם, כך אתם תהיו לי סגולה" וכו'.

אא"ז אדמו"ר זי"ע אמר שנכלל בזה,
שנריך איש ישראל להיות כמו אצן
טובה, שהיא עצמה דוממת ואינה יודעת
כלום מסגולותיה היקרות ורק אחרים
שרואים אותה מחשיצים אותה, וכן כל
איש ישראל נריך להיות מתוקן ומשובח
צמעשיו וצכל פרטי הנהגתו, טוב לשמים
ולצדיות, ואחרים יהללו אותו לנוכח
מעשיו הטובים והנהגתו המתוקנת, אבל
הוא עצמו לא יכיר כלל צמעלתו וסגולתו,
אלא יחשיב עצמו למאומה, וכמאמר
המשנה (אבות פ"ג מ"ח) "אל תחזיק טובה
לעצמך כי לכך נוצרת".

לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת
רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו
וכל אשר לרעך (שמות כ, יד).

מה שהאריכה התורה לפרש כל
הפרטים, י"ל שהתגזרות על
חמדת הלצ היא קשה עד למאוד, ולכן לא
די באזהרה כללית אלא נריך לפרט כל
דבר כי צלחו הכי לא יוכלו להיזהר בזה.
ולכן גם לא הסתפקה צפרטים והוסיפה
גם צקוף כלל 'וכל אשר לרעך', להורות
שגם אחר כל הפרטים הללו יש עוד
הרבה פרטים שלא נמנו בזה שנריך
להיזהר בהם באיסור זה של לא תחמוד.

והאבן עזרא כתב: "אנשים רבים
יתמחו על זאת המצוה, איך
יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה צלצו כל
מה שהוא נחמד למראה עיניו". ומצא
שם על דרך משל לאיש כפרי שידע שאין
לו לחמוד להינשא לצת המלך, כי יודע

שאין זה שייך לו כלל, ו"וצעזר זה המשכיל לא יתאווה ולא יחמוד, ואמר שידע שאשת רעהו אסרה השם לו יותר היא נשגבה צעיניו מצת מלך בלז הכפרי, על כן הוא ישמח בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו. כי ידע שהשם לא רצה לתת לו. לא יוכל לקחתו בכחו וצמחשבותיו וצתחבולותיו, על כן יצטח צבוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב צעיניו".

ועל פי זה יש לבאר דברי הפייטן (בשחרית של יום שני) על דיצור לא תחמוד "קרן מחומר מה מועילו חומר ומתאוה את שאינו שלו, וכו', יצין וישכיל צדעו ושכלו ישמח ויעז צמתת גורלו". שלא יסור זה של לא תחמוד נריך התבוננות מיוחדת, להכיר ולדעת שמה שיש לחצירו 'אינו שלו', ואין זה שייך לו כלל כמו צת המלך לכפרי, וממילא יוכל עי"ז לעקור מלצו את החמדה לרכוש חצירו.

♦ מגילת דות ♦

ישראל ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם ה' אלקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו (ב, יב). ובמדרש (רצה פ"ה ס"ד): "'שלים ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם ה'", אמר רבי חסא 'אשר זאת לחסות תחת כנפיו'. ואינו מובן מה צא להוסיף על המפורש בכתוב. ועי' במפרשים, ובספדה"ק ובספרי הדרוש האריכו הרבה לבאר זאת. וי"ל, דהנה איתא (אבות פ"ד מ"ב) "מנוה גוררת מנוה ועצירה גוררת

עצירה". והיינו שכאשר כזר קיים האדם מנווה אחת אז צניקל לו יותר לקיים מנווה אחרת, כי יש לו את הכח להתגבר ולהתאמץ בקיום המנווה מכח המנווה הקודמת שקיים. וטען הדבר כי כזר הרגיש צנפשו עונג וטעם עצודת ה', ויש צנפשו קדושה מקדושת המנווה וממילא נקל לו להמשיך הלאה וללכת מחיל אל חיל. וגמלא שצאופן כזה אין קיום המנווה לגמרי בכוחות האדם בעצמו, אלא יש בה גם את הכח של המנווה הקודמת שעשה. וא"כ אין מגיע לו כ"כ

שכר שהרי לא רק הוא עשה אלא מעורב
צמעשיו גם כוח המלאות שקדמו להם.

מגיע לו שכר משלם, כי הוא פעל ועשה
צלי סיוע מהלך.

משא"ב במלאוה הראשונה שהאדם
עושה אז מוכרח להגיע
להתגברות עצמית. ואמנם צודאי שכל
אופן אין צכת האדם לקיים מלאוה
צכחות עצמו, ו"אלמלא הקצ"ה עוזרו
אין יכול לו" (קידושין ז:), אבל המלאוה
הראשונה שעושה צלי שתוקדם לה מלאוה
אחרת נעשית יותר צכחותיו שלו צעצמו
מאשר המלאוה הצחות שיש צהם צצר את
כח המלאוה שעשה לפניהם. וממילא

וא"ב גר הצא להתגייר ולקבל עול מלאוה
כאשר אין לו לפני כן שום קיום
מלאוה הרי זה נעשה רק מתוך התגברות
כוחותיו העצמיים, מצלי סיוע חיכוני,
וראוי לו ליטול שכר שלם. וזהו שאמרו
גצי רות, ש'תהי משכרתך שלמה מעם
ה', שטיטול שכרה צשלימות, וזאת יען
'אשר צאת לחקות תחת כנפיו', ולא קדם
לפני כן שום קיום מלאוה שתסייע
צעדה.

♦ מאכלי חלב ♦

המנהג לאכול מאכלי חלב בשבועות
(רמ"א סי' תלד ס"ג). ובראשונים
(כלבו סי' נצ) איתא שהוא על שם הכתוב
(ש"ה"ש ד, יא) "דבש וחלב תחת לשונך",
שנאמר על התורה.

לדבש דצורים שגם הוא קרוי דבש), שהם
טמאים ומ"מ הדבש היוצא מהם מותר
(צבורות ז:), וגם חלב הוא דם שנעכר
ונעשה חלב ומ"מ הוא מותר (שם ז:),
ונמלא שדם וחלב הם צמקורם מדצר
טמא ומ"מ משתנים ונהפכים למאכלים
כשרים וערבים.

וי"ל מה שנמשלה התורה לדבש וחלב
דייקא, כי דבש יוצא מדצורים
(אמנם דבש סתמא שצתורה היינו דבש
תמרים (ראה צאריכות שדי חמד מערכת ד' כלל
מא) אבל יש לרמוז צמאמר הכתוב גם

וזהו ג"כ כח התורה, שלרוב קדושתה
פועלת על לומדיה שגם מי שהוא
צשפל המדרגה ע"י קדושת התורה

יתרומם ויתעלה וישתנה לטיבותא
וייהפך לאיש המעלה.

המנהג לאכול מאכלי חלב, ואח"כ מיד
אוכלים סעודת צמר (רמ"א שם),

וממילא צריך צין החלב לצמר לקנח פיו
ולהדיחו (שו"ע יו"ד ס' פט ס"ז). וי"ל שדצר
זה הוא ג"כ רמז לעניינא דיומא, שכדי
לזכות לתורה צריך שיהיה הפה טהור
ונקי תמיד מדיצורים שאינם ראויים.

מים עמוקים

תניא - סוף קונטרס אחרון

הנה לא טובה השמועה שמעתי ותרנו
 בטני אשר עם ה' מעבירים מלפני
 התיבה האיש החפץ בחיים ואריכות
 ימים של כל אנ"ש שבמקדש מעט הזה
 של אנ"ש כמארז"ל שלשה דברים
 מאריכים ימיו של אדם ואחד מהם
 המאריך בתפלתו. ואף גם מי שהשעה
 דחוקה לו ביותר וא"א לו בשום אופן
 להמתין עד אחר עניית קדושה של
 חזרת הש"ץ הזה הלא טוב טוב לו שלא
 לשמוע קדושה וברכו. מלידד לחייהם
 של החפצים בחיים ואונם רחמנא
 פטריה. והש"ץ מוציא ידי חובתו אף
 שלא שמע כאילו שמע שהוא כעונה
 ממש וכדאיתא בגמרא גבי עם
 שבשדות דאניסי ויוצאים ידי חובת
 תפלת שמו"ע עצמה בחזרת הש"ץ
 כאלו שמעו ממש וגם קדושה וברכו
 בכלל. והנה זאת חקרנוה כן הוא אף גם
 בדורות הראשונים של חכמי המשנה

והגמרא שהיתה תורתם קבע ועיקר
 עבודתם ולא תפלתם. ומכש"כ עתה
 הפעם בעקבות משיחא שאין תורתנו
 קבע מצוק העתים. ועיקר העבודה
 בעקבות משיחא היא התפלה כמ"ש
 הרה"ו ז"ל בע"ח ופע"ח. מכש"כ וק"ו
 שראוי ונכון ליתן נפשינו ממש עליה
 והיא חובה של תורה ממש למביני מדע
 תועלת ההתבוננות ועומק הדעת קצת
 כל חד לפום שיעורא דיליה בסדור
 שבחו של מקום ב"ה בפסוקי דזמרה
 ושתי ברכות שלפני ק"ש יוצר ואהבה
 לעורר בהן האהבה המסותרת בלב כל
 ישראל לבא לבחי' גילוי בהתגלות הלב
 בשעת ק"ש עצמה שזאת היא מצות
 האהבה שבפסוק ואהבת כו' בכל לבבך
 כו' הנמנית ראשונה בתרי"ג מצות
 כמ"ש הרמב"ם ז"ל שהיא מיסודי
 התורה ושרשה ומקור לכל רמ"ח מ"ע
 כי על אהבה המסתורת בלב כל ישראל

בתולדתם ושבעם לא שייך ציווי כלל ודעת לנבון נקל כי כשהאבה היא מסותרת היא עודינה בנפש האלקית לבדה וכשבאה לבחי' גילוי לנפש החיונית אזי היא התגלות הלב בחלל שמאלי מקום משכן נפש החיונית וזהו ענין בירור ניצוצות המוזכר שם בע"ח ופע"ח גבי תפלה שלכן היא עיקר העבודה בעקבות משיחא לברר ניצוצות כו' שהוא בחי' אתהפכא או אתכפי' של נפש החיונית לנפש האלקית כנודע כי הדם הוא הנפש כו' והדם מתחדש בכל יום מאוכלין ומשקין וגם מתפעל ונתקן ממלבושים ודירה כו'. משא"כ בדורות הראשונים שהיו נשמות האלקית גדולי הערך היה הברור נעשה כרגע בק"ש לבד וברכות שלפניה ופסד"ז בקצרה וכו' וד"ל:

הזכח תוכיח את עמיתך אפילו מאה פעמים. ולזאת לא אוכל להתאפק ולהחריש מלזעוק עוד בקול ענות חלושה במטותא מינייכו ברחמין נפישין חוסו נא על נפשותיכם. והשמרו והזהרו מאד מאד על התורה ועל העבודה שבלב זו תפלה בכוונה להתחיל כולם יחד כאחד מלה במלה

ולא זה בכה וזה בכה וזה דומם וזה משיח שיחה בטילה ה' ישמרנו ועיקר הסיבה וגרמא בנוקין הוא מהיורדים לפני התיבה שהוא הפקר לכל הרוצה לפשוט רגליו החושף אפרתי או מחמת שאין גם אחד רוצה וכו'. ואי לזאת זאת העצה היעוצה ותקנה קבועה חוק ולא יעבור עוד ח"ו דהיינו לבחור אנשים קבועים הראוים לזה עפ"י הגורל או בריצוי רוב המנין. דהיינו שמתפללים מלה במלה בדרך המיצוע בקול רם ולא מאריכים יותר מדאי ולא מקצרים וחוטפים ח"ו. ועליהם מוטל חובה לירד לפני התיבה כל אחד ואחד ביומו אשר יגיע לו ולאסוף אליו סביב סמוך כל המתפללים בקול קצת עכ"פ ולא בלחש ולא חוטפים ח"ו וכמבואר בתקנות ישנות בכמה עיירות. ועתה באתי לחדשן ולחזקן ולאמצן בל ימושו עוד לעולם ח"ו (בכ"י גוואלד גוואלד) עד מתי יהיה זה לנו למוקש ולא די לנו בכל התוכחות והצרות שעברו עלינו ה' ישמרנו וינחמנו בכפלים לתושיה ויטהר לבנו לעבדו באמת. חזקו ואמצו לבבכם כל המייחלים לה'. גם לגמור כל הש"ס בכל שנה ושנה ובכל עיר ועיר לחלק המסכתות עפ"י הגורל או ברצון. ועיר

שיש בה מנינים הרבה יגמרו בכל מנין ומנין. ואם איזה מנין קטן מהכיל יצרפו אליהם אנשים מאיזה מנין גדול בבל ישונה חק ולא יעבור. וכאו"א מהלומדים הנ"ל יגמור לעצמו בכל שבוע התמניא אפי' שבתהלים קי"ט. ולהיות מחמת חלישות הדור אין כח בכל אחד ואחד להתענות כראוי לו. לזאת עצה היעוצה כמארז"ל כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עוונותיו. כהלכתו דייקא. לכן מוטל על כל אחד ואחד להיות בקי בהלכתא רבתא לשבתא. וגם יזהר מאד שלא לשוח שום

שיחה במילה ח"ו. בהיות מודעת זאת ליי"ח כי בכל המצות יש פנימיות וחיצוניות וחיצונית מהשבת הוא שביתה מעשיה גשמיית כמו ששבת ה' מעשות שמים וארץ גשמיים. ופנימית השבת היא הכוונה בתפלת השבת ובת"ת לדבקה בה' אחד כמ"ש שבת לה' אלקיך וזו היא בחי' זכור. ובחי' שמור בפנימיות היא השביתה מדיבורים גשמיים כמו ששבת ה' מיו"ד מאמרות שנבראו בהם שמים וארץ גשמיים כי זה לעומת זה כו':

דולֶה התבונה

מעלת תפילה במתינות ובהתבוננות

שיעור ליל שישי פר' בהר - בחוקותי תשפ"ה

תניא - סוף קונטרס אחרון

נמשיך לעסוק בענין עבודת התפילה, ונלמד ב' אגרות המדברים בענין זה, המצויים בסוף הקונטרס אחרון, וב' מכתבים אלו הם סיום ספר התניא בסופו ממש.

בשיעור הקודם למדנו את אגרת הקודש סימן כד, שם מאריך לדבר אודות חומר הענין של שיחה במילה בשעת התפילה, ומבאר שם פנימיות הענין, שכאשר

באים להשגה והבנה בגודל מעלת העת רצון הנעשה בשעת התפילה, שאז נעשה ונפעל גילוי כבוד מלכותו ית', ולכן מי שאינו משתתף להיות חלק מגילוי כבוד מלכותו, הרי הוא מבזה בזה ח"ו וגורם פגם, בבחינת ההיפך מכבוד שמים, ובמכתבים שנלמד כעת הוא עוסק באופן צורת התפילה עצמה.

חובת הזהירות להתפלל במתינות

ומתחיל התניא מכתבו הנה לא טובה השמועה שמעתי ותרגו במני, תיבות אלו הם מליצות לשון של פסוקים, 'לא טובה השמועה' (שמואל א' ז'כד), 'שמעתי ותרגו במני' (סנזק ג' טז), והכוונה להביע גודל חומר הענין, אשר עם ה' מעבירים מלפני התיבה האיש החפץ בחיים ואריכות ימים של כל אנ"ש שבמקדש מעט הזה של אנ"ש כמאמר רז"ל שלשה דברים מאריכים ימיו של אדם, ואחד מהם המאריך בתפלתו, מתרעם על אותם האנשים המונעים לגשת לפני העמוד לזה שמתפלל באריכות, וקורא לאיש הזה שבשם יכונה 'האיש החפץ בחיים', כי מי שמאריך בתפלתו הרי מאריך לו ימיו כמאמרם ז"ל (נרכות נד ע"ז), וא"כ האדם הזה שמאריך בתפילה, הוא מוכיח בכך שהוא חפץ בחיים.

ואף גם מי שהשעה דחוקה לו ביותר וא"א לו בשום אופן להמתין עד אחר עניית קדושה של חזרת הש"ץ הזה, כאן מוסיף עוד נקודה, שאף אם הכוונה במניעת ההגשה לפני התיבה של זה שמאריך בתפילה, באה מצד פניה רוחנית, מחמת שממהר לעסקיו, ולכן רוצה לזרז להתפלל במהירות כדי שיהיה סיפק בידו לענות קדושה, ונדמה לו שהוא עושה בזה דבר טוב, ע"ז אומר הלא טוב טוב לו שלא לשמוע קדושה וברכו, מלירד לחייהם של החפצים בחיים הרוצים להאריך בתפילה, ואם תאמר מה יהא עם הקדושה שמפסיד ע"י שלא הספיק להישאר עד אז מחמת טרדותיו, אין לחשוש מכך, כי הרי אנוס הוא ואנוס רחמנא פטריה, ויתירה מזו, לא רק שבאופן כזה הוא פטור מקדושה, אלא והש"ץ מוציאו ידי חובתו אף שלא שמע, כאילו שמע, שהוא בעונה ממש וכדאיתא בגמרא גבי עם שבשדות דאניסי ויוצאים ידי חובת תפלת שמו"ע עצמה בחזרת הש"ץ כאלו שמעו ממש, הכוונה על מה ששנינו במשנה (ראש השנה לג:): "רבן גמליאל אומר שלח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן", ואמרינן שם בגמרא (לה): "לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות, מאי טעמא משום דאניסי במלאכה, אבל

בעיר לא", הרי לנו מזה שהעם שבשדות שהם אנוסים ואין להם אפשרות להתפלל, לא רק שהם בגדר אנוסים והם פטורים, אלא הש"ץ מוציא אותם ידי חובתם, ונחשב כאילו התפללו הם ממש, וכן פסק הרב בשו"ע שלו (או"ח סימן תקנ"א סעיף ג) וז"ל: "ומי שהוא אנוס ואינו יכול לבוא לבית הכנסת, כגון עם שבשדות וזקן וחולה, פוטר הש"ץ אע"פ שלא שמע ממנו התפילה". ומסיק התניא דהוא הדין וגם קדושה וברכו בכלל. והנה כדברים האלה ממש מצינו שכתב האור זרוע מבעלי התוס', שמביא בשם רבו רבי יהודה החסיד שגינה את האנשים הללו שמיהרו וזרוזו את התפילה בטענה שמחמת הקור והצינה אין יכולת להאריך, וכותב שאנשים כאלו מוטב שישארו בביתם מאשר למהר להתפלל במרוצה, והוא ממש כדברי התניא האמורים כאן.

והנה זאת חקרנוה כן הוא, אף גם בדורות הראשונים של חכמי המשנה והגמרא שהיתה תורתם קבע ועיקר עבודתם ולא תפלתם, והיינו שעל אף שעיקר ענינם היה תורה, בכל זאת הפליאו ושכחו במעלת המאריך בתפילה, ומכש"כ עתה הפעם בעקבות משיחא שאין תורתנו קבע מצוק העתים, ועיקר העבודה בעקבות משיחא היא התפלה כמ"ש הרח"ו ז"ל בע"ח ופע"ח, שכותב שם שעיקר העבודה בעקבתא דמשיחא הוא תפילה, ובוודאי שזאת התורה לא תהא מוחלפת ומה שאמרו חז"ל (פאה פ"א מ"א) 'ותלמוד תורה כנגד כולם', משנה זו לא זזה ממקומה, אמנם ביאור הדבר, שכמו שכאשר צריך האדם לקיים מצוה בזמנה, או אפילו סתם מצוה שאי אפשר להעשות ע"י אחרים, הרי הוא חייב לקיימה ולבטל תורה בעבודה, על אף שתלמוד תורה כנגד כולם, כמו כן הדבר בזה, שבעקבתא דמשיחא העת והזמן גורם להיות עיקר העבודה בעסק התפילה, מכש"כ וק"ו שראוי ונכון ליתן נפשינו ממש עליה, להשתדל בכל הכוחות להתמסר לעבודת התפילה.

תפילה באופן של התבוננות הוא לכו"ע מדאורייתא

ויתירה מזו והיא חובה של תורה ממש, כאן בא לבאר ענין נפלא, דהלא נודע מחלוקת הראשונים אי מצות תפילה הוא מדאורייתא או מדרבנן, דדעת הרמב"ם (הל' תפילה פ"א ה"א) דהוא מדאורייתא, אבל הרמב"ן (השגות לספ"מ מנח"ה) ס"ל דעל אף שכתוב בתורה (דברים י"ג) 'ולעבדו בכל לבבכם', ודרשו חז"ל (מעני"ג) איזו

היא עבודה שבלב זו תפילה, אין הכוונה על מצות תפילה בכל יום, אלא רק כשהאדם נמצא בעת צרה אז הוא צריך לפנות אל הקב"ה בתפילה שיוציאו מצרתו, ורק בכה"ג הוא מצוה דאורייתא לשיטת הרמב"ן, וכאן בא התניא ואומר, דלכל השיטות שייד חובת דאורייתא בעסק התפילה, באופן כזה למביני מדע תועלת ההתבוננות ועומק הדעת קצת כל חדר לפום שיעורא דיליה בסדור שבחו של מקום ב"ה בפסוקי דזמרה ושתי ברכות שלפני ק"ש יוצר ואהבה לעורר בהן האהבה המסותרת בלב כל ישראל לבא לבחי' גילוי בהתגלות הלב בשעת ק"ש עצמה, שעל ידי ההתבוננות וסידור שבחו של מקום בפסוקי דזמרה וברכות קרי"ש, זה גורם שבשעת קריאת שמע יתגלה ויצא לאור תעלומה האהבה המסותרת בלב. וביתר ביאור כתב התניא במכתב (אגרות צעל הפניא, אגרת כ"א) וז"ל: "האומרים תפלה מדרבנן לא ראו מאורות מימיהם, כי אף שנוסח התפילה ומנינה ג' פעמים ביום הוא מדרבנן, עיקר ענינה ומהותה הוא יסוד כל התורה, לדעת את ה' להכיר גדלו ותפארתו בדעה שלימה ומיושבת בבינת הלב, שיתבונן בזה כל כך עד שתתעורר נפש המשכלת לאהבה את ה' ולדבקה בו ובתורתו ולחפזין מאד במצותיו, אשר כל ענין זה נעשה לנו בזמן הזה ע"י אמירת פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע לפנייה ולאחריה בפה מלא ובקול הבעורר כוונת הלב, וכולי האי ואולי". שזאת היא מצות האהבה שבפסוק ואהבת ה' בלב לבב כו' הנמנית ראשונה בתרי"ג מצות, הלשון שכותב 'הנמנית ראשונה בתרי"ג מצות', צריך לומר שכוונתו שנמנית בין המצוות הראשונות, כי לפי סדר מנין המצות שמנה הרמב"ם, מצוה הראשונה היא מצות האמונה, להאמין שיש אלוהים, ושניה לה היא לייחדו, ולאחריה מצות אהבת ה', כמ"ש הרמב"ם ז"ל שהיא מיסודי התורה ושרשה, והיינו שמהא שהרמב"ם כותב מצוה זו בהלכות יסודי התורה, מזה מוכח שהיא מיסודי ושרשי התורה, ומקור לכל רמ"ח מ"ע.

קיום מצות אהבת ה' כשמגלים אהבה המסותרת

ומוכרח הדבר שאופן קיום מצות האהבה הוא בזה שמגלים את האהבה המסותרת בלב ומוציאים אותה אל הגילוי ע"י כל הפעולות הנ"ל, כי על אהבה המסותרת בלב כל ישראל בתולדתם וטבעם לא שייד ציווי כלל, דהלא נודע קושיית

הראשונים האיד שייד מצוה על דברים שבלב ולצוות 'ואהבת את ה' אלקיך', ממה נפשך, אם יש בלבו אהבה, אין צורך לצוות, ואם אין בלבו אהבה, מה יועיל ציווי על זה. וכבר הזכרנו פעם מה שמובא בשם מרן הבעש"ט הק' זי"ע (עי' מאמר שני המאורות ח"צ סימן ז) ישוב על זה, שמצות האהבה הוא לעסוק ולהשתדל בענין זה, לעשות פעולות לעורר את האהבה עד שתחפץ. אמנם התניא כאן מיישב הענין על זה האופן, דבאמת יש אהבה מסותרת בלב כל אחד מישראל, ועל אהבה הזו לא קאי מצות 'ואהבת', כי היא ממילא קיימת, רק המצוה הוא לגלות ולהוציא את האהבה המסותרת הזו מהסתור אל הגילוי, שזה נעשה ע"י ההתבוננות בשעת התפילה באמירת פסוקי דזמרה וברכות קרי"ש כנ"ל, ובאופן כזה בוודאי מקיימים מצוה דאורייתא בשעת התפילה.

בתפילה מקיימים מצות אמונה

ויש להוסיף בזה עוד נקודה, דהנה בשעת התפילה מקיים האדם ג"כ מצות האמונה בה', שהאמונה מתחזק בתוקף עוז באמצעות התפילה, וכמו שכתבו תלמידי רבינו יונה בביאור מאמרם ז"ל (נרכות ד:): "איזהו בן העוה"ב זה הסומך גאולה לתפילה", דהמעלה הנפלאה הזו הוא, כי כשמזכיר גאולת מצרים ומתפלל מיד, הוא מראה שבוטח בה' בתפילה, כיוון שמבקש ממנו צרכיו, שמי שאינו בוטח בו לא יבקש ממנו כלום, וע"י שמזכיר הגאולה שבטחו אבותינו בה' והצילם ומתפלל מיד, נמצא שגם הוא בוטח בו שיענה אותו כמו שענה לישראל בעבור שבטחו בו, ומפני זה הוא מזכיר אותה הגאולה ומתפלל מיד, והבטחון הוא עיקר היראה והאמונה, ולפיכך זוכה בסיבתו לחיי העוה"ב, ע"כ, והרי התניא כתב דמצות אהבת ה' הוא מיסודי התורה ושרשה, ולפי"ז כל שכן מצות האמונה הוא בוודאי מיסודי התורה ושרשה, ונמצא שבשעת התפילה מקיים האדם ג"כ מצוה דאורייתא זו של אמונה, הן בעצם ההגשה לבקש צרכיו מהשי"ת, שבזה הוא מראה שמאמין בהבורא ית' וכדברי רבינו יונה הנ"ל, והן ע"י אמירת מזמורי שיר והשבח לחי עולמים בפסוקי דזמרה, ובפרט בפסוקים של 'ויברך דוד', ששם מזכירים כל יסודי האמונה, 'לך ה' הגדולה והגבורה' וגו', 'אתה עשית את השמים וגו' הארץ וכל אשר עליה וגו' ואתה מחיה את כולם' וגו', שהן הנה יסודות האמונה, וכאשר האדם אומרם בהתבוננות ובכוונה, הרי הוא מחזק בזה את

יסודות מעוזי האמונה בקרב לבו, ותלוי בזה קיום מצות עשה ומצות לא תעשה, וגם מגיע לאהבה ע"ז, נמצא מקיים כמה מצוות דאורייתא.

והנה ידועים דברי הביאור הלכה (סימן א ד"ה הוא כלל) מה שמביא בשם ספר החינוך שישנם שש מצוות תמידיות שאדם יכול לקיים בכל רגע, הא' אמונה, הב' לא להאמין בזולתו, הג' לייחדו, הד' מצות אהבת ה', הה' יראת ה', הו' מצות ולא תתורו, יעו"ש. ושש מצוות תמידיות הללו אם כי אפשר לקיימם בכל עת ובכל שעה ללא הפסק, אמנם לב יודע מרת נפשו וכל אחד יודע עד כמה קשה הדבר לצמצם מחשבתו לחשוב בהם, כי כל אחד טרוד בפעלו ובעבודתו עדי ערב בטרדות ובלבולים, אבל בעת שהאדם נעמד להתפלל לפני השי"ת, שאז ממילא מפנה דעתו להתייבב לפני קונו, אזי בהתבוננות פורתא ביכלתו לקיים הרבה מצוות דאורייתא כמה וכמה פעמים במשך התפילה.

ורבינו יונה ע"ה כתב בשערי תשובה (שער ג אות יז) "ודע כי המעלות העליונות נמסרו במצות עשה", ומונה והולך שם כמה וכמה מצוות עשה, אמונה, בטחון, דביקות, יראת שמים, אהבת ה', ההתבוננות בגדלות ה', התבוננות בחסדי ה', ומסיים דבריו שם "ומה תקות הנבוא, אם לא ישים עמל נפשו ועיקר עסקו בדברים שנבוא בעבורם", ולדברי התניא כל המצוות הללו יכולים לקיים בשעת התפילה בדרך ממילא, דהלא בכל הזכרת שם ה' מקיים מצות אמונה בה', וכשאומר 'אין עוד', מקיים מצות לא תעשה של 'לא יהיה לך', ובכל פעם שאומר 'ברוך אתה ה' מעורר מחשבה של התבוננות בגדלות ה', ובאומרו 'מלא כל הארץ כבודו' הוא ההתבוננות של יראת שמים, ואהבת ה', וכהנה רבות מצוות דאורייתא לאין שיעור.

עבודת בירור הניצוצות ע"י התפילה

ודעת לנבון נקל כי כשהאהבה היא מסותרת היא עוררנה בנפש האלקית לכרה וכשבאה לבחי' גילוי לנפש החיונית אזי היא התגלות הלב בחלל שמאלי מקום משכן נפש החיונית, הסבר הדבר, כמו שכבר התבאר לנו מדברי התניא בספרו, שיש אהבת ה' הנצא בחלל הימני משכן הנפש האלקית, והתכלית הנרצית הוא להגביר

ולחמשיך אהבה זו גם לחלל השמאלי, שזה נעשה ע"י שמגלה את האהבה המסותרת ומוציאה אל הגילוי ע"י התבוננות ומחשבה, וזהו ענין בירור ניצוצות המוזכר שם בע"ח ופע"ח גבי תפלה שלכן היא עיקר העבודה בעקבות משיחא לברר ניצוצות כו' שהוא בחי' אתהפכא או אתכפי' של נפש החיונית לנפש האלקית כנודע כי הדם הוא הנפש כו', ביאור ענין העלאת ובירור הניצוצות, כי יש ב' סוגי עבודה, יש עבודה של קדושה מצד הנפש האלקית, ויש עבודה מצד הנפש הבהמית, שלוקחים את חלק הגשמי ומעלים אותו אל הקדושה, כי החיות שמחיה את הדבר הגשמי הוא הניצוץ הקדוש הטמון בקרבו, וכשלוקחים את הדבר הגשמי ומעלים אותו לקדושה, יוצא הניצוצות הקדושות שבו ועולים אל הקדושה, וזה נקרא 'בירור הניצוצות', והדם מתחדש בכל יום מאוכלין ומשקין וגם מתפעל ונתקן ממלבושים ודירה כו', וע"י עבודת התפילה האדם מגביה ומרומם את כל עניני גשמויות אלו, ונתקדשים ומתתקנים, משא"כ בדורות הראשונים שהיו נשמות האלקית גדולי הערך היה הבירור נעשה כרגע בק"ש לבד וברכות שלפניה ופסד"ז בקצרה וכו' וד"ל, דהלא ענינו רואות השתלשלות סדר נוסח התפילה מדור לדור, שמעיקרא היה רק תפילת העמידה, ובמשך הדורות ניתוסף עוד ועוד חלקים על סדר התפילה, והענין בזה הוא כי דורות הראשונים היו יכולים לפעול הבירור במעט הכמות, וככל שהדורות ירדו הוצרכו להוסיף עוד תפילות ובקשות על מנת לפעול.

וענין זה מבואר ביתר שאת בספה"ק ליקוטי תורה (פרשת מוקם) דבבית ראשון שלא היה הרע הרבה, לא היו צריכין לתפילה בהתלהבות, אבל בבית שני התחילו לתקן התפילה והיתה קצרה לפי ערך הצטרפות האש ותערובות הרע שהיה בקרבם, ואנחנו צריכים להתפלל יותר ויותר בהתלהבות מאד, וכן בכל דור ודור למטה צריך להתפלל בהתלהבות גדולה, ולא כי אפשר דרא, אדרבה מפני גודל הרע אשר נתערב ונתרבה בכל דור ודור, צריך להפרידו ע"י אש חזק בתפילה ולברר הרע אשר בקרבו ולהביאו אל שרשו, יעו"ש.

נתחיל ללמוד מכתב הבא המדבר ג"כ בענין זה להורות איזהו דרך ישרה האיך צריך להיות ההתנהגות ומהלך סדר התפילה.

למנות בעלי תפילה שמתפללים במתינות

הוכח תוכיח את עמיתך אפילו מאה פעמים. ולזאת לא אוכל להתאפק ולהחריש מלזעוק עוד בקול ענות חלושה, במטותא מינייכו ברחמין נפישין חוסו נא על נפשותיכם, והשמרו והזהרו מאד מאד על התורה ועל העבודה שכלב זו תפלה בכוונה, להתחיל כולם יחד באחד מלה במלה, ולא זה בכה וזה בכה, וזה דומם וזה משיח שיחה בפילה ה' ישמרנו, ועיקר הסיבה וגרמא בנוקין הוא מהיורדים לפני התיבה שהוא הפקר לכל הרוצה לפשוט רגליו, החוטף אפרתי, או מחמת שאין גם אחד רוצה וכו'. ואי לזאת, זאת העצה היעוצה ותקנה קבועה חוק ולא יעבור עוד ח"ו, דהיינו לבחור אנשים קבועים הראויים לזה עפ"י הגורל, או בריצוי רוב המנין, דהיינו שמתפללים מלה במלה בדרך המיצוע בקול רם, ולא מאריכים יותר מדאי, ולא מקצרים וחוטפים ח"ו, ובענין זה יש מכתב באגרת הקודש מכתב א, אשר בנותן טעם להביא לשונו שם: "ועתה הפעם הנני יוסיף שנית ידי בתוספת ביאור ובקשה כפולה שטוחה ופרושה לפני כל אנשי שלומים הקרובים והרחוקים לקיים עליהם שכל ימי החול לא ירדו לפני התיבה הבעלי עסקים שאין להם פנאי כ"כ, רק אותם שיש להם פנאי, או המלמדים או הסמוכים על שולחן אביהם, שיכולים להאריך בתפלת השחר ערך שעה ומחצה לפחות כל ימות החול, מהם יהיה היורד לפני התיבה ע"פ הגורל או ע"פ ריצוי הרוב, והוא יאסוף אליו בסביב לו כל הסמוכים על שולחן אביהם או מלמדים שיוכלו להאריך כמוהו בבל ישונה נא ונא, אך בשבתות וימים טובים שגם כל בעלי עסקים יש להם פנאי ושעת הכושר להאריך בתפלתם בכוונת לבם ונפשם לה, ואדרבה עליהם מוטל ביתר שאת ויתר עז וכו', ולזאת גם הם ירדו לפני התיבה בשבת ויום טוב על פי הגורל או בריצוי הרוב".

ובאשר נתבונן ונשוה בין הדברים נראה נפלאות, כי כאן כתב שצריך להעמיד בעלי תפילה ש"לא מאריכים יותר מדאי", ושם באגרת הקודש נתן שיעור וקצבה "ערך שעה ומחצה לפחות כל ימי החול", יוצא מזה ששיעור זמן זה של שעה ומחצה נכנס עדיין בגדר של 'לא מאריכים יותר מדאי', ואם כי אנו בדורנו החלש לא נתיימר לומר שנוכל להידמות לזה, אמנם עכ"פ צריך להבין מה משמעות הדברים, שלכל

הפחות לגשת אל התפילה ביותר התבוננות. ועליהם מוטל חובה לירד לפני התיבה כל אחד ואחד ביומו אשר יגיע לו, גם בדברים אלו טמון יסוד גדול, שמי שיודע בעצמו שהוא בר הכי ויש לו הכח והיכולת להתפלל כראוי, בקול המעורר הכוונה, מוטל עליו חובה לעבור לפני התיבה, כי יש לזה השפעה כבירה ומושך אחריו את כל המתפללים להתעורר להתפלל בנעימות, וכל אחד יכול לראות זאת בחוש בבתי כנסיות וזה 'שטיבלעך' שמתפללים בהם בימי החול, שהכל הולך אחר בעל התפילה, שאם זה שניגש לפני התיבה מתפלל בנחת ובקול ובנעימות, זה גורם שכל הקהל יתפללו כראוי, כי הרי הכל חפצים ליראה את שמך ובתוך הלב פנימה יש רצון וחשק להתעוררות בתפילה, וצריך רק להבעירו, אבל אם הש"ץ חוטף התפילה במרוצה ובמהירות, זה גורם רפיון וחולשה לכל צורת התפילה והדבר נרגש בקרב הקהל, וא"כ הרי זה אחריות גדולה, וזה שביכלתו להתפלל כהוגן, מוטל עליו חוב לזכות את כל הכלל בזה, ולאסוף אליו סביב סמוך כל המתפללים בקול קצת עב"פ, ולא בלחש, ולא חוטפים ח"ו, וכמבואר בתקנות ישנות בכמה עיירות. ועתה באתי לחדשן ולחזקן ולאמצן כל ימוצו עוד לעולם ח"ו.

(בכ"י נוואלד נוואלד) עד מתי יהיה זה לנו למוקש ולא די לנו בכל התוכחות והצרות שעברו עלינו ה' ישמרנו וינחמנו בכפלים לתושיה ויטהר לבנו לעבדו באמת, חזקו ואמצו לבבכם כל המייחלים לה', והנה דבר פלא, שמצינו לשון כזה ממש לאחד מהראשונים רבי אברהם בן הרמב"ם בספר המספיק לעובדי ה' (ח"צ פכ"ה) ונביא קצת מדבריו: "אנשי הגלות מירושלים בתפילה בציבור וכו', עד מתי נשאר בזו השכרות בעונותינו וכו', ואיננו מבקשים אותו יתעלה בכוונה טהורה, והרי כתב לנו בתורתו שלא נצא מזו הצרה הארוכה בגלות אלא ע"י התפילה, כמו שנאמר (דברים 7 כט) ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת וגו', ואיך נגיע לזה, הרי המקדש חרב בעונינו, הקרבנות ומה שקשור בהן נמנעות ממנו, ואיננו מחשיבים התפילות וכיוצא באלה, אלא עושים אותן כלאחר יד, כעין שחוק, ואיך יאמין אדם עם יראת שמים נכונה ושכל בריא שה' יענה אותנו בתנאים כאלו, על כגון זה באמת ניתן להאמר (ישעי' כט יג) עין כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו ריחק ממני, עד מתי יהיה זה לנו

למוקש, רצוני לומר חוסר כוונה טהורה בשעת בקשתו יתעלה". הרי לן שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד בלשון הזה "עד מתי יהיה זה לנו למוקש", אחד מהראשונים כמלאכים צועק על דבר זה, והחסרון בכל זה נמשך מהצורה האך ניגשים אל עבודת התפילה.

התלהבות הלב הוא יסוד ושורש גדול בעבודה

ואיתא בספה"ק שם משמואל^א בפרשתנו (שנת מרעד) בביאור המדרש (ויק"ר לג א) "הה"ד (משלי יט כא) מות וחיים ביד לשון וכו', בר סירא אמר היתה לפניו גחלת ונפח בה וביערה, רקק בה וכבת", ופירש המתנות כהונה ד' וביערה' הרי רעה, 'וכבת' הרי טובה, אמנם יש לפרש נמי להיפוך, והיינו שבכל איש ישראל יש גחלת הבוערת באהבת ה' כמו שכתוב (סיה"ט טו) רשפי'ה רשפי אש שלהבתי, אלא שאהבות חיצוניות סוככות אותה מכל צד, והיא נטמנת במעמקי הלב, והיא נקראת אהבה מוסתרת, ונעשית עמומה, וצריכה להתעורר ולהלהיב אותה, וזהו "נפח בה וביערה", הרי טובה, "רקק בה וכבת", הרי רעה, היינו כי רקיקה היא דרך בזיון, ואין לך המכבה את שביב אש הקדושה כמו המכנים בו הרהורים רעים למאס בדבר של קדושה, עכדה"ק.

ויש לנו ללמוד מזה דרך ויסוד בעבודת השי"ת, הרי השם משמואל מסאכטשוב דרכו והילוכו בקדושה היה בכח התורה והמשיך בדרך הקודש של 'קאצק', ששם האמת היתה הברית התיכון, בלי שום חיצוניות וזיוף, ובכל זאת רואים בספרו במאמר זה הנזכר ובשאר ריבוי מאמרים לאין שיעור, שמחזק ליסוד מוסד בעבודת השי"ת את ענין ההשתוקקות וההתלהבות אש קודש הנצרך לכל הקרב אל עבודת הקודש, ורואים מזה שזה דבר יסודי בקיום התורה והמצוות.

עבודת התפילה בדורנו לדבוק באפס מה בעבודות הגבוהות

ואכן לענינינו, אנו זכינו לראות במו עינינו עבודת התפילה באופן זה, אצל כ"ק אא"ז אדמו"ר זצ"ל, אשר היה כולו בשלהבת אש קודש, ועלינו מוטל לראות ולדאוג שיהיה אופן שנוכל להמשיך לדבוק בהנהגה זו, ולכן משתדלים שהתפילה יהיה באופן של התבוננות, ואין הכוונה דייקא על אריכות, שהוא דבר קשה בדור שפל כזה, ולאו

כל מוחא סביל דא, אבל לכל הפחות שלא יהיה ההיפך הגמור מאריכות, שהוא בחינת 'קוצר רוח', שאין סבלנות ואומרים התפילה בחפזה ובמהירות, עד שאין עושין כלי לקבל את האור של התפילה, וכמו שדיברנו בשיעור הקודם על הגילוי שנתגלה בעת התפילה, ובשיעור הזה למדנו על אופן ההתבוננות הנצרכת בעת התפילה, שבאמצעותה עושים כלי לקבל גילוי האור המתגלה בעת התפילה, ואם לא מקדישים זמן לזה, אלא תיכף כשמתחיל להתפלל עסוק כבר מתי יגמור וחוטף התפילה בבחינת 'קוצר רוח', באופן כזה אין מקום לשרות ההתגלות בו.

ועל כן זאת עבודת האדם לפתוח פתח קטן ע"י שניגש אל עבודת התפילה באופן ובמצב שמקדיש מזמנו לזה, קצת זמן יותר מהרגיל, ואין הכוונה על זמן זמנים טובא, אלא עצם צורת ההגשה לתפילה בדעה ובמחשבה שעכשיו מקדיש הוא מזמנו להתפלל לפני קונו במתינות, זה גורם שהתפילה תהא כראוי, ולטעום טעם מתיקות התפילה בבחינת 'טעמו וראו כי טוב ה', ולפעמים ישנם אנשים כאלה שקשה עליהם להתפלל כראוי, וכמו בני ישראל בהיותם במצרים שלא שמעו אל משה מקוצר רוח, כן גם בגלות בצוק העתים יארע שהלב סתום וחתום מבלי רצון וחשק לפצות פה בתפילה, וזה נסיון גדול, אמנם זאת תפקידנו בעולם ליקח ולהשתמש עם כח השכל לעשות את המוטל עליו לעשות, ובכך למשוך את הלב ולעוררו, והאדם צריך להחליט ולגמור בדעתו שהקוצר רוח בו הוא נתון אינו טוב, וחפץ הוא לצאת ממצב זה, ומתגבר בכל כחו להוציא תיבות התפילה מפיו בהתבוננות, וככה הוא עושה פעם ופעמיים ושלש, עד שיזכה שיפתחו בפניו שערי התפילה ויקבל טעם בעבודה שבלב זו תפילה בבחינת 'טעמו וראו כי טוב ה', ואז התפילה נעשית חיותו, וכל צורת ההבטה על ענין התפילה הוא באופן אחר, ובכלל מבטו על מהות החיים נעשה יותר מרומם ונעלה.

מעלת לימוד משותף בין כל הקהל

גם לגמור כל הש"ס בכל שנה ושנה ובכל עיר ועיר, לחלק המסכתות עפ"י הגורל או ברצון, ועיר שיש בה מנינים הרבה יגמרו בכל מנין ומנין, ואם איזה מנין קטן מהכיל, יצרפו אליהם אנשים מאיזה מנין גדול בכל ישונה חק ולא יעבור, דבר זה יש בו ענין ותועלת גדולה מאד, שכל הקהל ביחד מסיימים את כל הש"ס, שנעשה

חיבור המאחד את כולם בלימוד זה, ונחשב כאילו כולם שותפים בכל הענין, שכל יחיד ויחיד נזקק לזכותו הכל.

ובן כתב בשדי חמד (מערכת מס, כלל קמ"ח) שמצוה שעושים אותה הרבה אדם בשותפות, כל אחד נוטל שכר כאילו עשה כולה לבדו, ומטעם זה נוהגים כל בית ישראל לעשות חברת ש"ס, וכל אחד נוטל שכר כאילו למד כל הש"ס, עי"ש.

לומר קאפיטל קי"ט תמניא אפי

ובאו"א מהלומדים הנ"ל יגמור לעצמו בכל שבוע התמניא אפי שבתהלים קי"ט, שבמזמור זה יש את כל הבקשות הנצרכות על רוחניות, שדוד המלך ע"ה התפלל וביקש עליהם, אשר כל איש ישראל שרוצה לבקש על עניני רוחניות ימצא שם מבוקשו, ובפרט בעמדנו כעת בהתקרב חג השבועות זמן מתן תורתנו, שיש במזמור זה פסוקים רבים כל כך על תורה, המביעים את הרצון וההשתוקקות לזכות לכל המדרגות, ידיעת התורה, חכמת התורה, ודביקות בתורה.

צורת הדיבור בשבת באופן מרומם ונעלה

ולהיות מחמת חלישות הדור אין כח בכל אחד ואחד להתענות בראוי לו, לזאת עצה היעוצה כמארו"ל כל השומר שבת בהלכתו מוחלין לו על כל עוונותיו, בהלכתו דייקא. לכן מוטל על כל אחד ואחד להיות בקי בהלכתא רבתא לשבתא, וכבר הזכרנו שהתניא כותב מענין זה, שישבת בעלות המנחה יקבעו זמן מיוחד לעסוק בהלכות שבת, וב"ה שנעשה חיזוק בענין זה, ועל כן נקוה שנזכה להמשיך בעבודה זו. וגם יזהר מאד שלא לשוח שום שיחה במילה ח"ו, הכוונה בשבת, בהיות מודעת זאת ל"ח כי בכל המצות יש פנימיות וחיצוניות, וחיצוניות מהשבת הוא שביתה מעשיה גשמיית כמו ששבת ה' מעשות שמים וארץ גשמיים, ופנימיות השבת היא הכוונה בתפלת השבת ובת"ת לדבקה בה' אחד, כמ"ש שבת לה' אלקיך, וזו היא בחי' זכור, ובחי' שמור בפנימיות היא השביתה מדיבורים גשמיים כמו ששבת ה' מיו"ד מאמרות שנבראו בהם שמים וארץ גשמיים כי זה לעומת זה בו', וזאת צריך לדעת מדי דברנו בענין זה של הזהירות שלא לשוח שיחה במילה

בשבת, שכל ערום יעשה בדעת לשקול במאזני שכלו האיך להתנהג בזה, כי לפעמים אם נמנע משיחה בשבת, זה עלול לפגום בכל העונג שבת שלו ושל סובביו, אי לכך אין המכוון ברוקא שהאדם יהיה שרוי בשבת בתענית דיבור, אלא שכל שיחו ושיגו ביום זה יהיה באופן מרומם ונעלה יותר, כמו שנהוג אצל ישראל קדושים שבמהלך סעודות השבת משוחחים בדברי תורה על הפרשה ובשיחות העוסקים בעניני רוחניות, ואם רואה לנכון שיש צורך להרבות בשיחה עם מאן דהו כדי לעודדו ולשמחו, בוודאי שזהו רצון השי"ת שיעשה כן, וכמו שעשיית חסד לא נקרא דבר בטל, כמו"כ שיחה לצורך חסד אינה שיחה במילה, אבל ראשו ומחשבתו יהיו עסוקים בדברים שבקדושה, ויראה שרצונותיו ותענוגיו יהיו רק לדברים קדושים עליונים.

ובענין הזה איתא בספה"ק יושר דברי אמת (קנוטס השני, אות נ) שלאחר שמאריך לבאר בגודל מעלת קדושת השבת, ועל עבודת האדם ביום קדוש זה להידבק בהשי"ת בתפילה ותורה, הוא כותב "ובסעודה להתענג לשמו וכו', ועיקר הכלל להשמר את עצמו מן העצבות וכעס ח"ו, רק להיות שש ושמח עם אשתו ובני ביתו".

ומתאמרא בשם הבעש"ט הק' זי"ע על הא דאיתא בשו"ע (או"ח סימן שא סעיף ז) שבחורים המתענגים בקפיצתם ומריצתם מותר לקפוץ ולרוץ, דהדבר דומה למי שיש לו צרעת והוא נצרך לזבל וטינופת כדי להתרפא, בוודאי שבמצב הזה בו הוא נתון, זהו תענוג, וכן הוא הדבר לגבי מצות עונג שבת, שאם האדם עומד עדיין במצב כזה שתענוגי הבלי העולם הם המביאים לו תענוג, הרי זהו העונג שבת שלו, אבל עבודת האדם הוא להגיע למדרגה כזו, שכל תענוגיו והנאותיו יהיו מדברים רוחניים, והכל בעונג וגם שמחה וטוב לבב.

